

17.57x21.21	1	11	עמוד	11	הארץ - כותרת	13/05/2020	72983667-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790							

נתניהו פשוט מביא ציונים לא רעים

אבי שילון

העובדה שדווקא מי שהאשימו את בנימין נתניהו בשלוש מערכות בחירות בכל חטא אפשרי (מנהיגי כחול לבן והמחנה הדמוקרטי), לצד מי שנתניהו והליכוד האשימו אותם בעוינות פוליטית (שופטי בג"ץ), הם הם שהכי תירו אותו לראש ממשלת האחדות – מחייבת הסבר אחר מעבר ל"כניעה לנתניהו", שבכל מקרה בדרכו למשפט. למעשה, ההפתעה והתסכול נובעים בעיקר מקריאה שגויה של ההבדלים בין המחנות הפוליטיים ומניתוח העימותים העקרוניים, לכאורה, ביניהם.

למעשה, מערכות הבחירות האחרונות היו כה מטורללות דווקא משום שכרוב העניינים המרכזיים שעל סדר היום הישראליים חלוקים פחות מבקרב, מה שעצים את הקרבות האישיים. אמנם נוח לחלק את השדה הפוליטי לימין ולשמאל, אבל האמת היא שבשני הגושים המרכזיים יש עמדות וזהויות מעורבות, שמחייבות לכתוב "ימין" ו"שמאל" במירכאות אם רוצים לדייק.

נתחיל דווקא מהחלוקה האחרונה שחצתה את המערכת הפוליטית, בין מגיני הדמוקרטיה לבין המבקשים להחריבה לכאורה. אלא שלא במקרה, ולא מתוך פחד, פסק בג"ץ כי מוטב שלא להתערב בהסכמים הקואליציוניים. שכן העימות בין נתניהו לבין העותרים נגדו לא היה על עצם השיטה הדמוקרטית. האמת היא שכבר מאז ימי הרצל רק מעטים, בשולי הציגונות, חלקו על השיטה הדמוקרטית במובן של הכרעת הרוב ועצמאותם של השופטים. אדרבה, אם כבר, מבחינה היסטורית דווקא הימין הצינוני היה קרוב יותר למודל הדמוקרטיה הליברלית, הן בשל הדגש שהשית זאב ז'בוטינסקי על זכויות הפרט מצד אחד, והן בשל הממד הקולקטיבי-סטיטוסוציאליסטי של תנועות הפועלים מצד שני. זו הסיבה שדווקא אנשי "חרות" התנגדו, למשל, לממשל הצבאי על ערביי ישראל, ואילו במפא"י תמכו (אף על פי שבשתי המפלגות התייחסו בחשדנות דומה לערבים).

גם כיום המאבק אינו על קיום הדמוקרטיה, אלא על אתיקה ועל טוהר מידות. נתניהו אינו נושא אג'נדה אנטי-דמוקרטית, אלא הוא שואף להציל עצמו מהכלא גם

במחיר השחתת מידות ורטוריקה פופוליסטית. אבל גם המאבק להצלת הדמוקרטיה הוא פופוליוזם מצד שמאל, שכן דמוקרטיה מבוססת על מרכיבים מגוונים, והחלטת בג"ץ להימנע מהכרעה בסוגיה הכירה בכך.

מעבר לסוגיה האישית של נתניהו, יש בישראל עימות לגיטימי בין השקפות סותרות בעניין כוחה של הזרוע השיפוטית לעומת המחוקקת והמבצעת. העימות הזו קיים בישראל כבר משנות החמישים, אלא שאז דוד בן-גוריון הוא שביקש לצמצם את מה שנקרא כיום "הכל שפיט", והתנגד לחוקה, ואילו הימין בראשות מנחם בגין חשב אחרת. חילופי התפקידים בימינו מעידים גם הם שאידאולוגיה אף היא עניין של פוזיציה: השלטון, לרוב, מבקש עוד כוח, ואילו האופוזיציה מבקשת להגבילו. גם סוגיית היחס לשלטון החוק אינו נוגעת לחלוקה בין ימין

השאלה "האם טוב או רע כאן" היא הסוגיה שמפרידה בין הישראליים, והיא שקובעת מי יהיה ראש הממשלה

לשמאל. נכון שנתניהו נאחו בקרנות המזרח ומוכן לעשות כמעט הכל כדי שלא לשבת בכ"ל, אבל הוא מעולם לא העז לעזוב שלא ימ"ל את החוק (שמאפשר לו להמשיך עד מתן גזר דינו). אדרבה, דווקא העתירות שהוגשו נגד ההסכם הקואליציוני מבטאות העדפה של עקרונות מוסריים על פני שלטון החוק היבש – מה שעלול, במעין פרדוקס, לערער אותו.

בין הגושים המרכזיים בישראל גם אין חלוקה אמיתית בנוגע לשטחים: מאז האינתיפאדה השנייה רוב הישראליים משוכנעים שאין אפשרות לשלום עם הפלסטינים. לפיכך, מצד אחד אפשר לומר שרוב הציבור זו ימינה, אלא שמצד שני רוב הישראליים – גם בימין, כפי שהעידה ההתלהבות מתוכנית טראמפ – נכונים לחלוקת הארץ. אם כן, עקרונית הם זו שמאלה בעניין זה. העובדה שהממשלה הנוכחית שוקלת לספח את בקעת הירדן רק מגדילה את הכלבול בין ימין לשמאל, משום שהיא אוור שמתיישבו מזוהים

דווקא עם תנועת העבודה.

גם בסוגיות כלכליות קשה לזהות חציצה ברורה בין הימין לשמאל. ולא רק משום שאחד המנהיגים הצעקניים של השמאל בעת האחרונה, אהוד ברק, הוא מיליונר שעשה את הונו מניצול האפשרויות של הכלכלה הנאו-ליברלית – אלא גם מפני שלמרות זיהויו של נתניהו עם נאו-ליברליזם למן העת ששימש שר האוצר, בהיותו ראש ממשלה הוא דווקא נוטה לפרוץ את התקציב ולממן מגורים חלשים כמו החרדים (וגם השקעה יוצאת דופן במגזר הערבי) כדי לשרוד פוליטית. על הרקע הזה, גם במשבר הקורונה הוא העדיף את עמדת משרד הבריאות על חשבון אנשי האוצר. למעשה, השאלה "האידאולוגית" שמפרידה בין המחנות היא אחרת: האם טוב כאן או האם רע כאן? זו הסוגיה שמפרידה בין הישראליים, והיא שקובעת מי יהיה ראש הממשלה. כל שאר הסוגיות, ובהן הפוליטיקה של הזהויות, משניות. והבעיה של השמאל – והתוצאות החיוביות יחסית של משבר הקורונה בישראל הן עוד הוכחה לכך – היא שעם כל הסלידה מנתניהו בתחומים רבים, במבחן התוצאה הוא מביא ציונים לא רעים. הכלכלה, עד משבר הקורונה, שגשגה; מצב הביטחון סביר (חוץ מהעימותים בעזה, שני תפשים כמחויבי המציאות מאז הנסיגה משם ב-2005); ומבחינה דיפלומטית ישראל מצליחה לקשור קשרים שהיתה אמורה להשיג רק לאחר שהיתה הסכם עם הפלסטינים.

מובן שהמצב אינו אידיאלי, אבל מה שמסבך את הדיון על "טוב או רע בישראל?" טמון גם בעובדה שבהכללה מסוימת אפשר לומר שדווקא מי שטוב להם, השכבות המבוססות, טוענים שרע, ומי שרע להם, טוענים שטוב. זה נובע גם מעקרון היחסיות, ומהשא לה למה אתה משווה ושואף. אבל בשורה התחתונה לא רק שההבדלים בין השמאל לימין בסוגיות המכריעות אינם גדולים – בשני המחנות יש ערכוב של עמדות ופוזיציות וזהויות מן השמאל והימין, בעבר ובהווה כאחד.

זה, נדמה לי, מה שמסביר כיצד בתום שלוש מערכות בחירות סיימנו דווקא באחת דות וראש הממשלה נשאר בכיסאו. אם כן, רוב הפוליטיקאים לא נכנעו לנתניהו. הם יישרו קו עם מציאות שהם שותפים לה.